

Unterricht in der Volksschule; *Junge*, der Dorfteich als Lebensgemeinschaft; *Kahnmayr & Schulze*, anschaulich-ausführliches Realienbuch.

Per *tgenu occupashun* havein nus era en quest tom porschiu rih material. Mo dagl entruidament tier il desegn geografic havein nus abstrahau. essent che lez drova fitg bia spaci. Nus essan dentont perschuadi, eh'ls scolasts, ils quals han fatg diever dellas respectivas indicaziuns el IV. e spezialmein el V. tom, vegnan era da cheu denvi buca a voler dispensar las scizzas graficas ed ils pensums correspondents, anzi encurir, de sez elaborar tals tenor basegns. A riguard las midadas della fuorma havein nus el present cudisch de lectura augmentau las pretensiuns entras pensums per extender ed amplificar raquintaziuns, ch'ein dadas mo alla curta.

Concludentamein volein nus adimplir nossa emper-mischun, fatga ella prefaziun tier il II. cudisch de lectura, e dar cheu in curt sclariment sur l'ortografia dils novs cudischs romontschs. Risguardont tont sco pusseivel ils motivai giavischs de tuttas contradas, en las qualas quels vegnan duvrai, ha ins acceptau las „Normas ortograficas“ de Muoth per basis, mo suenter liunga e madira ponderaziun della caussa modificau quellas sco suonda:

A. **Vocals**: 1. § 20 (pag. 103) vegn midaus ed ei dovei vegnir scrit: sterner, terra, bella, vadels e buca: stiarnen, tiara, biala, vadials.

2. Cheu nua ch'igl „i“ schai el plaid original, dovei el vegnir conservaus. § 13 III. (p. 107) vita, spirt, mitsch, lamici, capitel, figl, buca: veta, spert, metsch, lameci, capetel (redunonza de spirituals catolics), fegl (Blatt). Era cheu, nua ch'igl „e“ deriva dagl „u“ classic latin, che semida en ü p. e. el ladin, vegn ei scrit „i“ enstagl „e“ p. e. fim da fumus (füm), mit da mutus (müt), mil da mulus (mül) etc. etc.

B. **Consonants**: 1. (pag. 52) „g“ dovei adina tumar lom avont „i“ ed avont „e“.

2. Il „tg“ vegn conservaus, mo en entgins tocs de lectura dil VII. ed VIII. tom remplazzaus entras „ch“, la correspondentia fuorma della bibla reformada. Ils plaids, che contegnan originalmein il „c“, dovein leu vegnir scrits cun „ch“ e buca cun „tg“ p. e. amich, chau, chaun, chierp, buca amitg, tgau, tgaun, tgierp.

C. La **declinaziun** digl artichel indefinit (pag. 94) vegn midada. Gen. d'in, d'ina, buca din, dina; Abl. dad in, dad ina, buca d'in, d'ina.

D. 1. Tier la IV. **conjugaziun** (pag. 97) sa l'emprima persuna dil singular era finir sin a. Present: jeu senta, jeu venda. Imperfect: jeu sentiva, jeu vendiva.

2. Igl „i“ dil suffix „ir“ dovei vegnir conservaus en tuts temps ed en tuttas fuormas e buca midaus en „e“ p. e. jeu sentiva, buca jeu senteva, jeu sentivi, buca jeu sentevi, jeu sentiss, buca jeu sentess, sentint, buca sentent.

E. Il **pronom reflexiv** „se“ (pag. 95) vegn dovrans per tuttas treis personas el singular ed el plural, mo buca scrits ensemen cun il verb p. e. jeu se legrel, ti se legras, nus se legrein. En ils menzionai tocs de lectura, che risguardeschan spezialmein l'ortografia reformada, dovei la fuorma veglia (ti te legras, rus vus legreis) vegnir applicada. Il medem ei d'observar concernent il narrativ: el chet, el clamà, el levà etc. etc. Per „wenn“ dovrein nus „sche“, per „so“ encuntercomi „schi“ p. e. Sche ti vegns, schi mein nus a spass.

Igl accent circumflex vegn applicaus mo tier „i“ ed „e“, cura che quels vocals vegnan alla finala dil plaid pronunziai clar e stendiu: ils ulteriurs accents dovrein nus buca. 'Gl apostrof vegn applicaus mo tier ils artichels, ils pronom e las congiunzioni.